СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 294. Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 18. грудня, 1925.

VOL. XXXIII. No. 294. Jersey City, N. J., Friday, December 18. 1925. THREE CENTS

Властителі копалень приймають пропозицію послів, майнери проти неї.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 16. грудня. — Комітет стейтових послів з повіту Лузерн дістав уже відповідь від обох сторін вуглевого страйку.

У своїй відповіди властителі копалень твердого вугля заявляють, що вони годяться взяти участь у переговорах після предложеного їм пляну. Зате представники майнерської юнії вислали послам листа, в якім заявляють, що вони не будуть і не можуть брати участи в сих нарадах. Яко причину подають те, що після сього пляну майнери малиби сейчас вертати до роботи, як лишень почнуться переговори. По друге, плян послів не має ніякої пропозиції щодо запобігання подібних перерв у роботі на будуче. Майнерські представники вважають плян послів за плян властителів копалень, а послів за свідомих або несвідомих слуг вуглевих властителів.

О. Керен, священник з Вилкс-Баре, котрий свого часу робив самостійні заходи, щоби покінчити страйк, видав публичну заяву проти пляну послів. Він теж каже, що плян се штудерно закрите посунення вуглевих баронів.

СЕНАТОРИ КРИТИКУЮТЬ УРЯД ЗА ЙОГО ПОЛІТИКУ СУПРОТИ ВОЄННИХ ДОВЖНИКІВ.

ВАШИНГТОН, 16. грудня. — Зовсім несподівано й без заповідження розгорілася нині в сенаті завзята дебата над полагодженнем воєних довгів Італії й Франції.

Цілий ряд сенаторів критикував уряд за те, що він на верха вдає, що стягає военні довги, а на ділі попускає зовсім своїм довжникам. Після думки сих сенаторів Італія дістала просто повне звільнення від довгів, а Франція підчас переговорів виразно заявила, що вона не винна Америці ні одного доляра.

Проти уряду говорили сенатори Бора, Рід, Гайрем Джансон, Норис та другі поступові сенатори републиканської партії та богато демократів. Сенатор Рід поставив був навіть внесення, щоби сенат визначив відразу комісію для прослідження італійської пропаганди в Америці, яка зробила можливим дарованнє Італії довгів. При кінці дебати сенатор се внесенне відкликав.

СВ. НИКОЛАЙ ДІСТАЄ З ОДНОГО НЮ ЙОРКУ 2,000 ЛИСТІВ.

НЮ ЙОРК, 16. грудня. — В нюйорськім почтовім уряді є вже тепер понад дві тисячі листів, заадресованих до Св. Николая. Адреса святого подана в ріжних листах ріжно; в одних святий має бути на Ґрінляндії, після других на Ісляндії, після ще инчих на північнім бігуні. Дехто навіть не старався дізнатися докладно, де живе Св. Николай, а написав просто до почтового уряду, щоби він найшов адресата та доручив йому письмо, деби він тепер не находився.

Відомо, всі просто листи були писані малими дітьми, і всі вони се прозьби о якісь дарунки та другі ласки. Почтовий уряд, місто кидати їх до коша, як се робиться з другими листами, зле адресованими, відослав їх до ріжних благодійних інституцій, які сі листи переглядають, чи декотрий з них справді не заслугує на те, щоби Св. Николай на сей лист відповів.

РОЗБИТТЄ КОНВЕНЦІЇ КРАВЕЦЬКОЇ ЮНІЇ ЧЕРЕЗ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ СИМПАТИКІВ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 16. грудня. — Конвенція юнії кравців жіночої одежі, яка почалася тут кілька днів тому назад, розбилася. Огірчена тим, що їх більшість відкидає її пропозиції симпатизуюча з большевиками менчість покинула конвенцію та стала радити осібно.

При голосованнях за більшустю заявлялося звичайно 150 голосів, за менчостю коло 100.

Боротьба межи симпатиками та ворогами большевизму в сій юнії почалася ще сього літа, коли головний уряд юнії усунув з місцевих юній урядників, що симпатизували з большевиками.

КІТ ВІДКРУТИВ ҐАЗОВИЙ КУРОК І ВДУШИВ ДИТИНУ.

НЮ ЙОРК, 16. грудня. — Жінка міського огневого сторожа Бретана, вставши рано, зачула сильний сморід ґазу, добуваючийся з другої комнати, в котрій спали діти. Розбудивши мужа, вона війшла до сеї комнати, котра вся була наповнена ґазом. Родичі відкрили вікна, та схопивши діти на руки, винесли їх на огневу драбину. З дітий лишень одно пробудилося сейчас і стало плакати. Трое других були без памяти. Покликаний лікар ствердив, що 4-літна дівчина була вже нежива. Над одною дитиною лікар працював більше як годину, поки привернув її диханне. Другі діти очунялися з ґазу досить легко.

Поліція, яка робила слідство, прийшла до переконання, що курок від ґазової кухні відкрутив котик, який діти дістали кілька днів тому в дарунку, а котрий мав звичку скакати на кухню.

ЖЕРТВИ НА ВОЄННИЙ ДОВГ.

РИМ, 14. грудня. — Італійські ґазети зібрали жертв на першу рату для сплати военного довгу Америці $4,000,000. Ще недостає один міліон долярів.

УЧЕНІ НЕ ВІРЮТЬ У ПРАВДИВІСТЬ ДИВНОГО ВИНАХОДУ В АРИЗОНІ.

ТАКСОН, Аризона, 15. грудня. — Чим більше учених археольоґів розглядає прославлені роскопані предмети, які малиби ніби доказувати, що на 7 століть перед Колюмбом в Америці існувала держава білих людий, основана римсько-жидівськими втікачами з Европи, тим більше переконуються вони в те, що найдені предмети не правдиві, а підроблені, і то підроблені зовсім невміло. Вчені переконалися про се на тій основі, що в написях на відкритих предметах находяться слова, звороти та образки, яких люди з того віку вживати не могли, бо їх заведено доперва в кілька століть пізнійше.

ГОЛОС ЗНАТОКА.

НЮ ЙОРК, 15. грудня. — Нюйорське Товариство Для Запобіження Злочинам оголосило конкурс на працю про те, як найкраще запобігти повени злочинів, що тепер кинулася по Америці. Найліпша праця має дістати надгороду в сумі 3 тисячі долярів. Досі предложено на конкурс 150 праць. Писали їх полісмени, професори, студенти, суспільні діячі, тощо. Одна праця походить від засудженця, що тепер відбуває довголітну кару в вязниці Синґ-Синґ.

ПАМФЛЄТИСТ У ТВЕРДИНІ.

Відомий польський публіцист А. Новачинський відсиджує два тижні твердині, яко кару за незаконний поединок з полковником Дзвонковським. Він передає свої враження з цього монастирського захисту, який йому дуже до вподоби. Має чистеньку кімнатку, три години денного проходу, двічі в тиждень відвідини жінки та дочки, двічі в тиждень купіль, право користуватись власним біллем та убранням, щоденно фризієра (товариша долі) і тригодинне товариство на проході бувшого кандидата на письменника гр. Роникера, засудженого у свій час за вбивство. По такій твердині Новачинський не втратить охоти ні до памфлєтів, ні до поєдинку.

ДО ВСІХ ВП. ПАНІВ СЕКРЕТАРІВ У. Н. СОЮЗА.

Отсим повідомляється всіх Вп. Панів Секретарів місцевих відділів У. Н. Союза, що календарі на рік 1926. зістали вислані до всіх відділів. Обовязком кождого секретаря є календарі відібрати і так роздати членам по ціні 30 центів за примірник а належитість прислати в місячним рахунку сего місяця.

В случаю не одержання календарів місцевий секретар має сейчас повідомити про це Адм. Свободи. Секретарі не одержавші календарів і не повідомивші адм. Свободи найдальше до 21-го грудня с. р. не будуть мати права упоминатись, бо пізнійше за такою посилкою буде неможливо зробити відповідних пошукувань.

При тій нагоді проситься всіх Вп. Панів Урядників присилати рахунки і звіти не пізнійше 28-го грудня, щоби можна приступити до річних замкнень. Таксамо проситься прислати повну належитість згідно із рахунками щоби не перетягати жадних довгів на слідуючий рік.

В случаю смерти члена проситься сейчас подати відомість до головної канцелярії щоби можна приспішити висилку смертного листа і посмертну запомогу виплатити ще сего року.

Р. Слободян, фін. секр.

НАЙБІЛЬШИЙ МОТОРОВИЙ КОРАБЕЛЬ СВІТУ.

До порту Ґотембурґа у Швеції прибув з фабрики кораблів найбільший моторовий корабель у світі а разом з тим найбільший корабель шведської торговельної фльоти. Має він 23.000 тон вмістимости, 173 метри довготи, 22 метри ширини. Він може перевести нараз 1.617 подорожних і 7.200 тон вантажу. Залога складається з 318 осіб. Машини того корабля мають силу 22.000 парових коней, а швидкість його виносить від 15 до 17 вузлів на годину (вузол або морська миля має 1852 метри). Корабель уладжений в середині дуже вибагливо.

УКРАЇНСЬКЕ ЦЕРКОВНЕ СВЯТО У ВІДНІ.

Віденська ґазета Ноєс Вінер Журналь з дня 22. м. м. подає таку новинку: „На Postgasse заховані від великого шуму столичного руху, на зовні скромні та непримітні для прохожих знімаються над звичайними мешкальними домами сірі від старости, але кріпкі мури одної церкви. Мало є Віденців, які були у церкві св. Варвари. Зате знають ту церкву красше в Галичині, і саме сього тижня зїхались високі гості з України, у звичайних небуденних східних одягах, — епископи і найвисші князі униятської церкви, щоби взяти участь в ювилею своєї головної парохіяльної церкви в Австрії, яка є одночасно місцем гробу славного українського народнього святого Йосафата і місцем паломництва. У самій Австрії є нині майже 20,000 вірних, головно Українців, заприсяжених у цій церкві. Найвисший голова униятських католиків, львівський митрополит гр. Шептицький сам візьме участь у святі, яке нині почалось і дійде у найблизшу неділю до свого вершка. Два роки тому святкували память св. Йосафата кольосальним святом, яке звернуло загальну увагу своєю виїмковостю. Вперше від часу істновання собору св. Стефана відправлено там Службу Божу грецького обряду. Сього року найцікавійшим моментом свята буде процесія зі свічками, а найблизшої неділі хрещенне води перед церквою.

СИНАҐОҐА В ЄРУСАЛИМІ.

Модерна синаґоґа повстане в Єрусалимі і буде там головною синаґоґою. Коштувати-ме 300,000 долярів. Складки на неї почав збирати союз американських синаґоґ. Модерною буде вона з огляду на свій зовнішній вигляд.

ВКРАЛИ ДАХ.

З Парижа доносять, що в Ремс (біля Парижа) вкрадено дах з зелізнинного двірця. Крадіж ту поповнило трох мущин, які зголосились до управи стації із заявою, що дістали припорученне направити дах.

Фінансова скрута Франції.

ЛОНДОН, 16. грудня. — Відомий англійський фінансовий знавець лорд Бредбері заявив, що головною причиною фінансової скрути Франції і упадку паперового франка є недовіре до фінансової спроможности Франції як дома так і закордоном.

Коли далі так піде, казав він, то Французи цілком стратять довіре до франка і перенесуть свої гроші закордон та умістять їх в чужинецьких цінностях. Се було-б нещастем, казав, для Франції, бо вона стратила-б грошеві засоби, але могло-б бути і помочю для держави, колиб вона, по повному упадку франка, сплатила обезціненими франками всі свої внутрішні довги.

Та Бредбері вірить, що Франція не допустить до тої крайности, а виратується ще впору радикальною фінансовою реформою і новою яснійшою політикою.

Він зазначує, що економічне становище Франції добре, а коли й політика і фінансова господарка зміниться на ліпше, то Франція легко зможе вернутись до нормального стану державних фінансів.

ЛЮШЕР УСТУПИВ.

ПАРИЖ, 16. грудня. — Француський міністер скарбу Люї Люшер уступив з причини невдачі його пляну фінансової реформи.

Премієр Бріян звернувся до сенатора Поля Думера, щоби обняв теку міністра скарбу.

НОВИЙ НІМЕЦЬКИЙ КАБІНЕТ.

БЕРЛІН, 16. грудня. — Голова німецької демократичної партії др. Еріх Кох уже склав новий кабінет.

До сього кабінету належить чотирох бувших премієрів, а саме: Лютер і Штреземан (з народньої партії), Маркс (з католицького центра), і Міллер (із соціяльно-демократичної партії).

ЛІҐА ЗАПРОШУЄ НІМЕЧЧИНУ.

БЕРЛІН, 16. грудня. — Ліґа Народів прислала Німеччині урядове запрошенне до участи в приготовній конференції у справі всесвітнього розоружения, яка буде в Женеві 15-ого лютого, 1926.

НЕДОСТАЧА ПШЕНИЦІ.

ЛОНДОН, 16. грудня. — В Европі вже тепер недостача пшениці. Держави надіялись на Росію й Україну, але там теж недостача. Тому тепер Европа мусить спроваджувати з Канади.

ОДВІЧАЛЬНІСТЬ АМЕРИКИ.

БЕРЛІН, 16. грудня. — Сюди приїхав представник сирійських повстанців Шекіб Арслан.

Він заявив, що звернеться телеграфічно до сенатора Бори у Вашингтоні з прошеннем, щоби подбав, аби переведено розслід сирійської ситуації.

Він зазначив теж, що Сирійці вважають Америку морально одвічальною за теперішнє становище Сирії, бо вона, вступаючи до світової війни, заявляла, що бореться за самоозначенне народів.

ДИКА НЕТЕРПИМІСТЬ ІТАЛІЙСЬКИХ ФАШІСТІВ.

БЕРЛІН, 16. грудня. — Італійське фашістське правительство, щоб „уподібнити" Німців в південному Тиролю до Італійців, заборонила їм вживати на Різдво ялинок для дітий.

Тирольські Німці, які є католиками, звернулися з протестом до папи римського і до Ліґи Народів.

(Південну часть Тиролю, яка заселена Німцями, одержала Італія від аліянтів по версайському розборі Австрії).

ТУРЕЦЬКІ ЗВІРСТВА.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 16. грудня. — Голова комісії для розсліду відносин в Мезопотамії, з рамени Ліґи Народів, естонський ґенерал Лайдонер, заявив, що Турки там допускались таких звірств, яких людство не тямить від часу мучення перших християн. Він каже, що Турки убили або замучили там 3,000 християн, молодих, старців і дітий. Катували, каже, і жінок, а навіть живцем їх закопували в землю.

(Шкода, що ґенерал Лайдонер не знає про польські звірства в Галичині, які там і досі ще не перевелись. Польські звірства дорівнують турецьким, а ріжняться хиба тим, що Поляки християни і допускаються звірств також над християнами).

СМЕРТЬ НА ЛЕДІ.

БІЛГОРОД, столиця Югославії, 12. грудня. — Сьогодня по попередніх дощах потиснув мороз і вкрив город ожеледою, яка спричинила богато нещасливих випадків.

Автомобіл премієра Пашіча пійшов нагло в затоку й убив переходячу учительку, а автомобіл товариша міністра закордонних справ, Марковича, тяжко покалічив другу женщину.

НОВІ ЗАКОНИ В ТУРЕЧЧИНІ.

АНҐОРА, столиця Туреччини (Мала Азія), 12. грудня. — Турецьке міністерство судівництва зладило новий цивільний кодекс (спис горожанських законів, себто прав, що порядкують взаїмні відношення між горожанами).

Сей кодекс є наслідуванням швайцарського цивільного кодексу і містить 1,800 параґрафів (уступів). Кодекс написаний новою турецькою мовою.

Він дозволяє лиш одноженство.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

І ПОЛЬЩІ ТРЕБА ЧАРОДІЯ.

З чеських жерел через Париж приходять вісти, що в Польщі вариться й заноситься на важні події. Сим разом уже не вороги Польщі, але самі провідники Польщі дійти мали до переконання, що стан Польщі так застрашаючий, що лишень найрадикальнійші средства можуть її вилічити від смертельної недуги.

В чому саме лежить недуга? І празькі дописувателі, і паризькі ґазетярі, і самі польські лікарі не знають, що се властиво за недуга. Властиво кажучи, вони перечисляють аж три недуги, немовби лікар сказав хорому, що він хорий на затроєнне крови, холеру й потеруху. Кожда з трох хоріб вистарчає, щоби хорого доконати, а тут Польщі кажуть, що вона недужа і на економічний нелад, і на деморалізацію своїх урядників, і на деморалізацію армії.

Що всі сі згадані недуги се факти, про се нема сумніву. Про них уже давно в Европі воробці щебечуть. Коли про них тепер заговорили й Чехи, які тепер з Поляками за пан-брат, і Французи, які з Поляками давно знаються, як пан знається зі своїм льокайом, то в сьому лишень підтвердженне сього факту, давно відомого.

Незвичайне в новинці лише ті заради, які польські патріоти придумали на виратунок польської держави-пацієнтки, котру мордують аж три смертельні недуги. Сим ліком має бути диктатура. Польський ґенерал Лезінґовський вже навіть мав виготовити плян замаху на державу в тій цїли, щоби усунути конституційний уряд та на його місце встановити себе диктатором, себто начальником держави, з необмеженою владою, перед ніким невідвічальним.

Коли воно справді так, як Чехи та Французи плещуть, то сі чутки означають, що наконець Польща розложилася вже до того, що вже навіть на неї зимні поти переляку бють. Які лячні польські думки про стан польської держави, видно з того, яке се средство вона вибирає на свій заратунок. Її здається, що лишень найбільше виїмкове средство, диктатура, її виратує перед деморалізацією армії, урядництва й безробіття.

Відомо, диктатура не є ніяким зарадником на подібні недуги. Диктатура не дасть армії висшої моралі. Диктатура не навчить урядників сповняти чесно своїх обовязків; скорше противно, невідвічальність найвисшого урядника зробить їх ще більше гордими, недоступними, погордливими для інтересів народа. І диктатура ніколи не дасть заняття робітникам, не пустить у рух стоячих фабрик.

Вірити в благодати диктатури може хиба людина, яка так залякана страшним станом краю, що хиба небувалі, надзвичайні средства видаються її добрим ліком. Такі вижидання якихсь надприродних ліків появляються тепер у зруйнованій фінансово Франції, і вони витають одного міністра фінансів за другим як нового чародія, який має полатати французький державний скарб, але рівночасно не витягнути ні одного франка з французької кишені. Таких незвичайних, надприродних, чародійних наслідків ждали Еспанці від свого диктатора Рібери, а він не потрафив навіть завести дисципліни в здеморалізованій армії, не то що дати її побіду.

Зійшли на нічо вижидання несподіваних вислідів від чародійних средств в Франції й Еспанії, зійдуть вони на нічім і в Польщі. Франція не може вилічитися зі своєї фінансової недокровности, поки не виступить чесний лікар, який сказавби французькому народови явно й чесно, що йому нічого ждати спасення від чуд, що його одинокий заратунок від власної жертвенности. Еспанія не вилічиться зі своєї військової немочи, поки вона не вдоволить краще свого населення через поширенне демократії та нагоди заробітку. Так само й Польща мусить хоріти на свої смертельні недуги без виглядів на виздоровіння так довго, поки вона не скаже собі явно й славно, що головною, основною причиною її недуг є те, що вона обілася чужими краями, яких вона стравити не може. Такий край мусить мати кольосальну армію, а всяка армія, нерозмірно велика, мусить висувати на видні місця незаслужених людий, недосвідчених, блоферів, всяких пройдисвітів, авантурників, завалидоріг. Така армія мусить бути здеморалізована від верху до споду. Урядництво такої держави вважає своїм обовязком гнобити, переслідувати, угнітати, і воно мусить теж бути здеморалізоване.

На сі недуги вже хорували армії й урядники давної Польщі. Про сі хороби богато написалися визначні польські історики, примірom Бобжинський. Диктатура з тих хороб не вилічить, бо сі хороби не від того, що Польща є републикою. Польща, як була королівством, то теж мала сі всі недуги. Вилічиться вона допервa тоді, як дорогою природною гниття імперіялістична Польща догниється до того, що розвалиться та втратить всі непольські краї. Судороги, які її тепер нападають, се не признака, що вона вилічується, але признаки, що отруя сильно ділає, що недуга поступає природною дорогою, що вона поволи але постійно роскладає орґанізм, побудований на рабунку сусідських народів.

АКЦІЇ ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ У ЛЬВОВІ

Купили акції Земельного Банку Гіпотечного у Львові:
ВИЛКСБЕРІ, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 99 У. Н. Союза, за 50 долярів, члени: Петро Герман за $10, Дмитро Недільний за $10, Микола Мархевка за $10, Пилип Оберець за $5, Анастазія Сенюк за $5. Разом за 90 дол. — Петро Герман.

ПО КОНФЕРЕНЦІЇ В ЛОКАРНІ

V.

Дуже ріжноманітні висновки можна робити з локарнських договорів відносно до нашого українського питання. **Др. Д. Донцов стоїть в „Літ. Н. Вістнику"** за жовтень ц. р. на тім становищи, що ті договори **ослаблюють посередно істнуючий тепер в Москві режім**, тимсамим автоматично **ослаблюють тисненне Росії на Україну** а через це **облегчують активну боротьбу за незалежність української нації.**

Після др. Д. Донцова **„визволенне** української нації можливе тільки через **захитанне великодержавного становища Росії,** через його ослабленне".

Та це твердженне вимагає деякого доповнення: Росія може не знать як бути ослаблена та захитана, а народ наш не визволиться з російської неволі, коли сам **чинно** не возьметься скидувати з себе московських кайдан! Нашого народа є під Москалями що найменше **трийцять міліонів,** колиби отже його як належить національно освідомити і всю його волю, всі його моральні і матеріяльні засоби звернути в напрямі визволення з неволі, то це би була справа цілком не така трудна, як собі дехто розлюблений в неробстві і в пасивній терпеливости гадає.

Нам дуже імпонує **„українізація"** України, але ми забуваєм, що та „українізація" не полягає на тім, щоби всі важні і менше важні пости на рад. Україні обсадити Українцями, тілько, щоби тих **Москалів та Жидів,** що ті пости захопили в руки, **навчити по українськи** та приневолити їх до урядовання в українській мові. Але чи через те вони вже стратять свою московську, імперіялістичну душу та ненависть і „пренебреженіє" зглядом „хахла"? В жаден спосіб! Вони і надалі зістануть вірними слугами централізаторів та імперіялістів з московського Кремля, та будуть їх прикази тим совіснійше сповняти, що ті прикази будуть таки їх власним задушевним бажанням. — „Українізація" на рад. Україні має лиш остільки корисне значінне, що вона додає відваги та розбуджує почуття сорому у тих наших безчисленних землячків — „Малороссів", що для лакомства нещасного відреклися рідної мови а тепер — гульк! бачать, що і „предстоящії власти" кажуть тої мови учитись!

Та „українізація" згори поділає безумовно уздоровлюючо і на тих наших **„Марій Івановних",** що були усе і є ще тепер головною підпорою омосковлення наших українських родин (возьмім хочби лиш родину покійного письменника Ол. Кониського!). — А треба знати, що не лише Східна Україна така щаслива (?) що до свого жіноцтва.

Недавно вертав з Женеви через Відень посол **П. Васильчук,** родом з **Холмщини,** та дуже здивувався, як почув, що віденське українське жіноцтво говорить між собою та з мущинами по... українськи. „У нас — казав — інтелігентні жінки говорять лише по **польськи!"**

Впрочім так було до недавна ще і в **Галичині;** „інтелігентне" (на жаль не дуже!) галицьке жіноцтво було найтяжше відучити від польщини навіть в родині і в товариськім життю. На жаль — як чую — то і тепер говорять вони по склепах — переважно по польськи, хотя, як звісно, торговля в Галичині майже виключно в жидівських руках!

Всі ті факти є тим сумнійші, що на примір у Поляків власне жіноцтво є найтвердшою опорою патріотизму. Воно, виховуючи в тім дусі молоде поколінне, сповняло і сповняє для своєї нації преважну і неоцінену службу.

Будь що будь „українізації" України (що за чудасія для чужоземця!) легковажити не годиться, тим більше, що як бачимо і організація автономних властей на рад. Україні розбудовується чимраз основнійше. Радянські українські власти, оскільки вони й справді є в українських руках, ставляться дуже ворожо до Польщі, але ось недавно таку їх антипольську резолюцію чи постанову центральне советське правительство в Москві знесло! Та суперечність буде розвиватися чимраз більше, так що оконечно мусить прийти до вибуху. Кобилиш не завчасно так, щоби в хвилі того вибуху Українці вже мали значну фізичну силу в своїх руках!

Суперечність та мусить рости прямо з елементарною силою. Преціж радянські Українці не можуть обоятно глядіти на утиск українського народу в Польщі та на кольонізацію української землі під Поляками ріжною польською зволочею — осадніками!

Але московсько-большевицькій владі це — „ерунда"! Що їй то шкодить, що елемент український в Польщі буде ослаблений? А друге: можеби ще хто з Українців забажав собі щоби цілий советський союз видав Польщі війну за це, щоби 8 міліонів Українців освободити з під її панування а прилучити їх до радянської України?! Но! — Єще московські головачі на голову не упали, як щоби мати еще збільшувати число тих 30 міліонів хахлів, що вже їх тепер мають в своїм союзі! До того між тими 8 міліонами знайшлось би й 4 міліони Галичан, як звісно завзятущих націоналістів, хотя би дехто з них навіть і до комуністів належав! Як звісно — баба з воза, коням легше — а тут треба би ще й нову бабу на віз висаджувати, не говорячи вже о тих 2 міліонах Білорусинів, що їх би треба було також за одним разом прилучити до советського Союза, зглядно до білорусько-радянської Републики.

Остаточно — не маємо причини не вірити др. Донцову на слово, що локарненські договори ослабять московський режім на В. Україні, а тимсамим облегчать положенне наших братів. Ми Галичани та взагалі всі західні Українці мало їм що можемо допомогти і мусимо мати повне довіре до їх патріотизму, до їх завзяття та сприту. Ми мусимо передовсім дбати власне о ті наші західно-українські землі, з котрих походимо, на котрих живемо, або на котрих ми полишили наші родини та наших блищих землякків. Правне положенне нашого народа зосібна у Сх. Галичині не є вже те саме, що було за Австрії. Цісарева німецька а королева угорська Марія Тереса забрала її під своє панованне правом наслідства по якімсь угорськім королю (мабуть Людвиґу), котрий колись посідав ту землю. Земля та втратила впрочім вже в половині 14-го віку свою самостійність державну та пішла під Польщу. Хмельницький хоч чванився, що визволить народ український аж по Вислу — не зробив цего, бо й не міг, хотя піді Львовом стояв два рази.

Прилученне до Австрії було для нашого народа, позбавленого майже всякої інтеліґенції, великим полекшеннем, але державницької ідеї, приборканої від майже 350 літ, в нім не пробудило.

Вона пробудилася в австрійській займанщині допервa з кінцем минувшого століття, головно під впливом книжки Юліяна Бачинського: „Украіна ірредента". Ми під Австрією використували — хоч і дуже слабо, — її закони і конституцію для просвіти і організації нашого народа, а допервa **організація „Січова"** (від 5. мая 1900 р.) стала першим очивидним і реальним починoм діла, ідучого свідомо до розбудження державної традиції. Основанне першого **Стрілецького Січового Товариства** (в марті 1913 р.) ступило вже явно на дорогу організовання военної сили з уваги на видимо надходячі великі події. Відчув їх в тім часі у ґеніяльнім пророчім ясновидженню і наш поет Богдан Лепкий*).

І справді — дня 1. падолиста 1918 прийшло нарешті до реалізації нашої державницької ідеї у Сх. Галичині!

Так! Ми мали державу і є ще чотири міліони нашого народа, що в тій державі жили, що бачили свою владу, та свій парлямент, а сто тисячів жиє еще й таких, що боролись за ту державу зі зброєю в руці! Сорок тисяч могил по тім і по другім боці Збруча покрило тіла тих героїв, що згинули від ворожої кулі або яко вояки по військових шпиталях від страшної пошести тифу!

І чиж нам забути на ті славні, хоч не довгі часи, чи забути нам на тих славних героїв та на ті тисячі мучеників вимордованих ворожою рукою або доведених до смерти по ворожих концентраційних таборах?

Хто скаже, хто сміє сказати: забудьмо! Піддаймо в покорі наші шиї під вороже ярмо?

Скажіть, зголошуйтесь зрадники! Най народ знає імена ваші і най обложить їх своїм проклоном, щоби будучі покоління знали їх та гидились ними!

Кирило Трильовський.

*) Нечувана річ! З якоїсь низкої злоби промовчує того визначного письменника Єфремов у своїй 2-томовій Історії українського письменства.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Я. Титул, Ровм, Н. Й. — Вашу допись містимо, а лист зі старого краю відсилаємо, бо задовгий.

П. Космій, Ню Йорк, Н. Й. — Маєте правду, що сі 4 українські ґазети не згадали про українське державне свято Першого Падолиста, але про се зверніть увагу їм, не нам.

Ф. Бернард, Френкфорт, Н. Й. — Про сю справу більше не знаємо кромі того, що було у Свободі.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

СКРЕНТОН, ПА. Бр. св. Василія В., від. 229, повідомляє, що річний мітинґ відбудеся о 1-ій годині пополудни в неділю 20. грудня, в гали церковній. Проситься всіх членів прибути, бо буде вибір нового уряду на рік 1926. Справозданнє контрольної комісії і инші важні справи. Члени мають принести по 30 ц. за календарі, котрі будуть роздані на мітинґу. — Юрій Ковпак, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Йосафата, від. 217, повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, що річний мітинґ відбудеся дня 20. грудня, в неділю, о год. 2.30 пополудни в гали церковній, 303 Hudson Ave. Члени мають явитись, бо суть важні справи, як також вибір уряду на рік 1926. Залеглість члени мають сповнити, щоби передати новому урядови в порядку. Будесь принимати нових членів в здоровім стані до Братства і У. Н. Союза без вступного. — М. Бінашевський, предс.; Ник. Паснак, кас.; К. Шевчук, секр.

ДЖАНСТАВН, ПА. — Бр. св. о. Николая У. Н. Союза від. 300, повідомляє своїх членів, що річний мітинґ відбудеться дня 20 грудня о 1-шій чодині пополудни в церковній галп. Проситься всіх членів прибути на мітинґ бо буде вибір уряду на рік 1926. Також повідомляється членів вирівнати свої залеглости бо в противнім разі будуть вичеркнені з орґанізації. За уряд: Теодор Ковчок, пред., Василь Олексюк, касієр, Петро Сціленний, секр.

ПОЛЬЩА В СВІТЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТАТИСТИКИ

Поляки представляють перед світом Польщу що до національности як одноцілу польську державу, а насильною кольонізацією, польонізацією українських, білоруських та литовських шкіл, замиканням українських церков та змушуванням до переходу на латинство, перероблюють поволи в практиці непольські землі на польські. Це їх остаточна ціль. О скільки вона малаби їм вдатися, буде залежати в першій мірі від нашої власної відпорности. Вже тепер можна сказати, що даремні булиби зусилля Польщі, якщоби ми були свідомим народом, свідомим своєї власної сили. А ту силу можна навіть вичитати з самої польської статистики, хоч як вона пофалшована на користь Польщі.

Послідний перепис людности Польщі відбувся в 1921 р. Тоді то Українці в Галичині бойкотували це зарядження польської влади і не голосилися до конскрипції. Але мимо того ця польська статистика не виказує, щоби Польща була національною державою, а тільки якраз навпаки. Після офіціяльного польського обчислення з дня 30. вересня 1921 р. мала Польща на всіх своїх землях 27,375,000 мешканців. З того мало бути 18,779,000 Поляків, а на національні меншости припадає 8,398,000 мешканців. Значить Поляки творилиби в Польщі 68.6% населення, а т. зв. „національні меншости" 31.4%.

Та те обичслення з ґрунту фалшиве. Зарядила його Польща тільки на те, щоби обдурити світ, що Поляки творять в Польщі дві третих населення. В той спосіб хотіла вона вплинути на антанту, щоби добути від неї корисне вирішення в справі Галичини, що її дійсно вдалося.

Далеко близше до правди підходить статистика німецького вченого Гікмана, яка подає загальне число Поляків на цілім світі в 1922 р. на 19 міліонів. З того має жити в Европі 17 міліонів, а в самій Польщі 15,200,000. Після него число непольських народів в Польщі виносить 12,200,000, з чого на Українців припадає 5 міліонів. Процентово жилоби в Польщі 55,5% Поляків, а 45.5% инших національностий. Та й тут заходить помилка на користь Польщі, бо число Українців під Польщею рішучо за мале. Після совісних обчислень наших учених жило під Польщею з кінцем 1922 р. щонайменше 6,600,000 Українців, з того в самій Галичині кругло 4,000,000. Німецький учений не узглядних тої обставини, що Українці в Галичині в останнім списі людности участи не брали і через те подав замалу скількість Українців.

З того виходить, що в польській державі є всего 13,400,000 дійсних Поляків, а инші національности творять більшість, бо на них припадає 13,800,000 населення. Між не-польськими народами в Польщі стоять Українці числом на першім місци, бо творять 25% цілого населення Польщі.

Як бачимо Польща є тепер одинока держава в Европі, яка має так великий процент „національних меншостий", які як на глум творять в Польщі більшість. Править та меншість більшостю тільки на засаді насильства. Панування білої раси над канібалами в Африці має певне оправдання з огляду на людську культуру, але панування польських канібалів над спокійними народами з старою культурою можливе тепер тільки тому, що світова війна зробила хвилевий переворот в культурних головах европейських державних мужів, особливо французьких, які створили ту аномалію.

Польща як бачимо це виїмкова держава в Европі не тільки під оглядом фінансового і політичного хаосу, але і з огляду національного складу. Для порівнання подамо процентовий склад пануючих націй в инших европейських державах. І так: Портуґалія має 99.4%, Швеція 99, Норвеґія 98.9, Італія, 97.4, Гіспанія 97.2, Данія 97.2, Альбанія 96.6, Німеччина 96, Франція 90.6, Анґлія 90.5, Австрія 89.2, Естонія 88.3, Фінляндія 88.2, Голяндія 86, Угорщина 83.6, Югославія 80.8, Литва 74.7, Чехословаччина 63.5 і т. д. Польща не дорівнує отже щодо чужих національностий навіть Чехословаччині. Вона знає ту свою слабу сторону і хоче її направити. Томуто так спішно її з кольонізацією українських земель, тому так насильно переводиться тепер польщення наших шкіл. Тими засобами хоче якраз Польща направити статистику і перемінити непольські землі на польські. А робити її треба спішно, поки народи не прочуняються, поки ще хаос в Европі і коли инші народи мають доволі своїх власних клопотів та не дуже то інтересуються тим, що діється в Польщі.

Та до часу збан воду носить. Фалшива польська статистика не годна затаїти того, що приносить з собою життя. А воно показує, що Польща не житездатна держава, а це якраз через надмірний процент національних меншостий, які її руйнують. А не так вони її руйнують як руйнує вона себе сама намагаючися насильством змінити природну статистику. Це зїдає її сили і фонди, а вкінци зїсть і її саму.

П О З І Р! НЮ ЙОРК І ОКОЛИЦЯ! П О З І Р!

ЗАХОДОМ МІСЦЕВИХ ТОВАРИСТВ

— уряджується —

в трийцяті роковини смерти Михайла Драгоманова

АКАДЕМІЯ—КОНЦЕРТ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 20-го ГРУДНЯ, 1925 РОКУ

В ГАЛИ ПІД Ч. 9 SECOND AVE. (між Houston and 1st Sts., NEW YORK

Хор тов. ім. М. Драгоманова під проводом А. Ґелн.

Початок о годині 2.30 пополудни. — Вступ 50 ц. для всіх.

Весь дохід буде переслано для голодуючих академиків при Українській Академії Наук в Києві. 293-94

ПОЗІР! НЮ ЙОРК І ОКОЛИЦЯ! ПОЗІР!

ЗАХОДОМ ШКІЛЬНОЇ РАДИ МІСТА НЮ ЙОРКУ

— улаштовується —

В СУБОТУ, ДНЯ 19-ГО ГРУДНЯ 1925 РОКУ

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ

217-219 East 6th Street, New York City.

СВЯТО ШКІЛЬНИХ ДІТИЙ

ГОСТИНА СВ. НИКОЛАЯ

ДЕКЛЯМАЦІЇ І СПІВИ.

Початок о год. 8-ій вечером. Вступ 75 ц.; діти даром.

Проситься родичів всі дарунки зпести до Народного Дому ч. 4, кождого дня від год. 7. до 8. вечером.

Сподіємось, що загал нюйорський підіпре традицийне свято і заповнить салю.

291,94 **Управа Школи.**

ТЕАТР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ

при співучасти М. Машир, С. Мілінoї, Н. Карлаша і П. Гурського

— відограє —

в користь „Вільних Козаків міста Львова"

ГАНДЗЯ

історичну драму в 5-ти діях з часів руїни.

в неділю, дня 20 грудня с.р.

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ

217—219 Іст 6-та вулиця, Ню Йорк, Н. Й.

Початок точно о годині 8.15 вечером.

Вступ: $1.00, і 75 центів.

В виставі беруть участь найлучші українські артисти.

Неспокійних дітий не меться впускати.

ЗАРЯД.

ДОПИСІ.

—o—

ІСТОН, ПА.

При забаві не забули за старий край.

Кілька днів тому назад громада місцевих громадян святкувала іменини громадянина Дмитра Кручового. Підчас забави й гостини виступив гр. Микола Підгайний та попросив гостий та хазяїна о дозвіл сказати до них кілька щирих слів. Він вказав їм на достатки, якими богато з нас тішиться в Америці, на радісні свята, які ми обходимо, і пригадав їм на других наших братів, які живуть серед зовсім других умов. Ми не відчуваємо ні голоду, ні кривд, ні знущань. Але є в світі наші такі брати, які терплять і голод і холод, і кривди й знущання. Вони послідні свої сили натягають, щоби боротися проти своїх ворогів. Їх голодні руки простягають до нас поперез океан на кожду нашу забаву. Їх крик ми чуємо при кождій гостині. Коли ми люди з камінним серцем, то відтрутимо сю руку, коли ми люди зі серцем, налитим теплою кровю, то ми її не відтрутимо, але подамо, що наша змога.

На сей заклик зібрані гості зложили сейчас збірку. По 1 доляру дали громадяни: М. Підгайний, Д. Підгайний, Д. Кручовий, В. Дроботій, М. Колодруб, В. Ґудз, Л. Кузьмин та Текля Ґудз. І. Кручовий зложив 50 центів. Разом прийшло 8 долярів 50 центів, які зібрані постановили вислати на допомогу голодуючим в Галичині. Не велика се сума, але треба зважити, що се була просто родинна оказія, а не віче або зобори великого товариства людий. Колиб кожде родинне свято, яке відбувається серед Українців, чи се хрестини, чи іменини, чи заручини, чи весілля, давало якусь збірку на старий край, то старому краєви з того прийшлаб велика користь.

Треба додати, що поволи рушається в нас уже вся громада, бо всі бачуть, що для народа треба працювати витревало, не боючися ніяких пльоток ні ворогувань. Вже навіть домашнього хову „червоні товариші" признають, що треба давати на заратунок старого краю, а не на червоних комісарів у Москві. Сих товаришів у нас було двох, і один з них уже навіть обіцяв, що самий дасть на народну справу. Досі він дає на народну справу лишень свої обіцянки, але ми маємо надію, що з часом він протверезіє на стілько, що побачить, що з обіцянок його народови тільки, що й без обіцянок. Другий зате ще твердо стоїть при московській програмі, і каже, що він давби на старий край, якби ми не післали гроші через Обєднаннє. Він навіть мав висловитися, що давби 10 долярів за те, якби міг переконати котрого з тих, що все дають, щоби перестав давати. Та се говореннє не помагає. Ми до Обєднання слали все й все далі будемо посилати, бо се дешевше й старому краєви більше прийде, як піде через Обєднаннє, де наші гроші будуть переслані з другими. Кромі сього Обєднаннє веде постійну аґітацію за допомогою старому краєви, і якби так не Обєднаннє, тоді червона громада так в Америці розсілабися, що американські Українці посилалиби хиба на допомогу російським панам та комісарам.

Той самий.

З ДРОГОБИЦЬКОГО ПОВІТУ

—o—

ЗЕМЛЯКИ!

У Дрогобичі істнує від 5 літ приватна українська ґімназія У. П. Т., яка в біжучому шк. році має вже 8 нових кляс з 280 учениками й ученицями. В біжучому шк. році відбуватиметься й перша матура тої ґімназії. — Приміщена вона в „бурсі св. Івана Крестителя", льокалі малому і невідповідному, а так дуже на бурсу потрібному. З тих причин місцевий кружок У. П. Т. основував спеціяльний комітет будови, якому доручив почати й вести будову відповідного приміщення для ґімназії. — Комітет працює вже рік і за той рік праці довів до поставлення фундаментів і здвигнення партеру на розі вулиці Сніжної і бічної Собіского, на власній площі, купленій за ціну 750 ам. дол. Почату будову покрито на зиму цементом, аби не нищилась й аби можна її кождої хвилі дальше вести. — Дотеперішні витрати виносили 6,000 ам. дол., зібрані виключно з добровільних датків Дрогобичан, та мешканців дрогобицького повіту і наших американських прихильників. — Кошта, які треба буде покрити, аби ґімназія була зовсім вибудована, виносити мусять ще 30,000 ам. дол.

Комітет не хоче будови перерывати і задумує з весною вести її далі.— Одначе є свідомий цього, що при теперішній небувалій економічній та господарчій руїні і при страшному політичному лихоліттю, яке запанувало на зах.-українських землях, ведення акції будови, основаної на жертвенности лише дрогобицького повіту, не доведе до бажаної мети. — Заперестати будову? одначе це рівнозначне з упадком істнуючої укр. ґімназії в Дрогобичі, а за тим зростічю 280 молодих культурних сил, так дуже для нації потрібних.

Земляки! Не подивуйтесь тому, що ми з далекого Підкарпаття звертаємось до Вас з просьбою о поміч.

Дрогобичане! Допоможіть до закінчення діла, в якому в разі заперестання будови найде духову поживу, фахове вишколення і збереження для української справи 800 молодих людей, котрі щорічно висилатимуть одну сотню на службу нації!

Підписаний Комітет висказує надію, що оцей поклик американські земляки не будуть уважати шабльоном лише зовом дійсної потреби й оправданого зусилля, та своїми ласкавими жертвами облегчать непосильний тягар, який Комітет взяв на себе, починаючи будову!

Гроші просимо пересилати на адресу „Кооперативи Народний Дім" в Дрогобичі для Комітету будови „Рідної Школи", або через „Обєднання" в Филаделфії, Па.

ЗА КОМІТЕТ БУДОВИ УКР. ҐІМ. У. П. Т. В ДРОГОБИЧІ:

Др. В. Кузьмович,
член комітету і дир. ґімназії;
Др. В. Ільницький,
голова комітету.

ЦИГАНОВЕ БОГАТСТВО.

—o—

Нема ліпше тай нікому
Так як циганови,
Бо богатство йому
Не є у голові.
Його не обходить
Нічия палата;
На штирох колесах
Там є його хата.
Дай йому свободу,
Тілько що він хоче.
Зі села до села
Його віз черкоче.
В нього серце легке,
Весело співає!
На журбу піяку
Циган не зважає.
Циганови добре,
Куди обернеться.
З того, що сумує,
Добре насміється.
Нащо-ж сумувати,
Коли не поможе
Заспівай весело,
Поможи ми Боже.

Шамокин, Па. **Анна Хомяк.**

В БРОНКС! В БРОНКС!

ЗАХОДОМ ВИДІЛУ УКР. НАР. ДІТ. ШКОЛИ В БРОНКС

— відограють —

ДІТИ ТОЇЖ ШКОЛИ

ДЯДЬКО ТАРАС

А МІСЦЕВИЙ АМАТ. КРУЖОК

ГОСТИНА СВ. НИКОЛАЯ

В СУБОТУ, 19. ГРУДНЯ 1925

В ГАЛИ УКР. НАР. ДІТОЧОЇ ШКОЛИ

1130 SOUTHERN BOULEVARD

близько 167. ул., в Бронкс, Н. Й.

Поч. год. 8.30 вечер. — Вступ 50 цнт.

Обовязково повинні Ви Поважані Українці і Українки з Ню Йорку і околиць Бронксу прибути громадно на сі представлення. Святий Николай появиться з двома анґелами в натуральних архиерейських ризах і роздасть дарунки всім присутним на гали дітям.

Родичі, котрі хотять зробити своїм дітям несподіванку від св. Николая, нехай випишуть на добре запакованім дарунку імя і назвиско своєї дитини і віддадуть о годині 8-ій вечером в руки комітетового при гардеробі.

Їхати: З Ню Йорку собвейом Lexington Ave., E. 180 улиця, а з Вест 7 Ave. 180 Bronx Park і висісти на Freeman Street і вернутись один бльок назад. 294

ЗАКІНЧЕННЯ БАЗАРА

котрий уладжували Січи ім. Б. Хмельницького і ім. Бесарабової відбудеться **в суботу і неділю дня 19-го і 20-го грудня** в власнім льокали 77 St. Marks Pl., New York, N. Y., в тих днях відбудуться всі розгравки і випродаж. Проситься як найчисленнійше взяти участь.

294-295 **Заряд Базара.**

В ПОГОНІ ЗА МІЛІОНАМИ.

(З німецької повісти Е. Г. Зеліґера переробив В. К.).

(Продовженнє)

(21)

„Не викручуйтеся!" крикнув сердито Дод. „Справа для вас незвичайно поважна".

„Певне!" потвердив Петер Фос гробовим голосом. „Я маю цілком виразне почуття, що я ще протягом цього дня збожеволію. Тільки не знаю ще, чи маю розбити собі голову до нього чи до того муру. Чи думаєте може, що я в божевільні буду теж возити гній? Тоді краще лишуся при здоровім розумі. Тут видно що-найменше море, хоч який це невеличкий краєчок".

„Дурень!" сказав Дод і сердито відвернувся від нього. А в душі він радів, що його плян доспівав. Коли пощастить, то Петер Фос ще сьогодня дістане приступ божевілля.

„Він вже напів божевільний!" сказав Дод задоволено, вернувши до директора. „Його думки вже неясні".

„Бачите!" крикнув директор з тріюфом. „Моя метода! Вона непохибна, хоч яка проста".

Вони підійшли до вікна і дивилися на працюючого каторжника, що за кожним десятим замахом лопатою плював собі сердечно в руки і все ще не хотів показувати найменших проявів божевілля.

Дод вернув до Дуї і розповів Полі про свої успіхи.

„Так ви додержуєте умови!" крикнула вона обурено.

„Умова чи не умова!" відповів Дод тріюмфуючо. „Я маю злочинця в руках і зумію його вдержати".

Джім Стокс дістав телеґрафічне звідомлення.

„Підожди!" підсміхнувся він. „Із Сахаліну до Сен Люїс ще далека дорога".

Він поглянув зажурено на курс мідяних акцій, що все ще не хотіли йти в гору, пішов до клюбу, але телеґраму заховав для себе. Він не любив сліпих алярмів.

16.

Директор каторжної копальні помітив поволі, що з Дода не дасться видушити більше ні копійки, і звернувся до Івана Базарова.

„Уважай, сину!" сказав він, потираючи свого червоного носа. Твій приятель не хоче нічого заплатити за твоє звільнення. Скільки варта для тебе твоя воля?"

„Ніщо!" відповів Петер Фос байдуже. „Воля це оман. Тут я маю дуже здорове заняття. Воно мені більше варта, ніж воля, дармовання".

„Так гаразд!" засміявся директор і потягнув з пляшини. „Я скажу прикувати тебе до муру і ти будеш теж дармувати. Для відміни можеш ще дістати кожного дня по двацять разів кнутом".

„Це, по правді, було-б мені менше приємно!" відповів Петер Фос щиро. „Скільки коштує моя воля?"

„Пятьдесять тисяч рублів. Ані копійки менше".

„Багато грошей!" зітхнув Петер Фос.

„У вас нігілістів є богато грошей, більше, ніж в уряду. Заплати пятьдесять тисяч рублів і я пущу тебе на сто вітрів".

„Але відкіля взяти, щоб не красти?"

„Це вже твоє діло! Подумай, синку. Напиши до комітету!"

„Писати?" сказав Петер Фос і пошкробався за вухом. „Це не поможе. Люди вимагають ґарантій".

„Я теж!" відповів директор. „Спершу гроші, а потім воля".

Петер Фос ламав собі голову над усякими можливостями.

„Маю!" гукнув він нарешті і вдарився по нозі, аж брязнули кайдани. „Ви задержите мого приятеля як закладника, а я піду і добуду гроші".

„Гм", бурмотів директор, розважив плян і найшов його приємливим. „Це добра ідея. А твій приятель згодиться на те?"

„Ледво!" сумнівався Петер Фос. „Але його ми не будемо питати. Цього вимагає наше почуття солідарности. Коли він не може роздобути пятьдесять тисяч рублів, то для мене це дрібниця. Я секретар паризького комітету, а він тимчасом має маленьку посаду в Ню Йорку. Я взагалі дивуюся, що такій незначній людині доручили таке завдання. Він навіть не вміє порядно по російськи. Він просто ідіот. Дайте йому повозити гній, поки я вернуся".

„Я роздумаю собі!" відповів директор по хвилі напруженого думання.

Петер Фос вернув до своєї роботи і перевіз у другий кут весь гній, що вже давно розсипався у порох.

Тимчасом Боббі Дод сидів у Дуї і пилував на всякий випадок ключі. Воскові відтиски він взяв непомітно з ключів, що висіли в бюрі директора. Він підробив три ключі, один великий, до головної брами, другий середній до келії, третій малий, щоб відімкнути кайдани. Він начіпив їх на кільце і вирізав на ньому імя Полі.

Вечером він поїхав до Петровська. Сторож, що відчинив йому браму, усміхнувся вдоволено і дістав за те на чай. Петер Фос покінчив був свою працю і їв у келії зупу. Дод перейшов попри купу гною і кинув незамітно три важкі ключі, що зарилися в порох.

У бюрі директора вхопили його три кремезні сторожі, закували його і замкнули в порожню келію.

„Я американський громадянин!" кричав він.

„Ти російський нігіліст, мій синку!" пояснював йому приязно директор. „Не кричи, бо дістанеш нагайкою. А від завтра будеш возити за свого приятеля гній, поки він не принесе других пятьдесять тисяч".

Боббі Дод стояв мов стовп.

Петерові Фосові здіймили кайдани. Вдоволено тер він суставп рук. Йому видали Додову одежу. Вона придалася йому добре, тільки штани були трохи за короткі. У задній кишені він найшов трохи грошей, яких не помітив був директор.

„Спішися, Іване Базаров!" гукнув йому директор і дав йому чарку горівки. „Гляди, що-б ти вернувся!"

„Вертати?" сказав Петер Фос, підсміхаючися критично. „Я краще пришлю вам тих пятьдесять тисяч. Це певніще. Інакше ви ще замкнете мене наново і пустите мого приятеля, щоб мине викупив. З того могла-б вийти безконечна історія".

„Хитрий ти з біса!" відповів директор і дав йому ще одну чарку.

Вечером о десятій годині Петер Фос вийшов на волю і дав сторожеві, що відчиняв йому браму, десять рублів з Додової кишені. Він станув посеред вулиці і роздумував. Полі була в Дуї. Хоч як він тужив за нею, але він переміг себе і пустився на полудне до японського кордону.

На другий день вранці Дода повели в кайданах до купи гною. Він мав продовжувати далі Фосову роботу, де той її перервав. За третім ударом лопати Дод найшов ключі. Він не підносив їх бо недалеко стояв сторож, тільки працював далі завзято.

Біля полудня, коли він двацять сім разів переніс купу, показалися у нього виразні познаки умового помішання. Вечером, коли гній був пятьдесять разів перекинений, він дістав напад божевілля.

З диким ревом він заїхав головою в купу гною, зарився у гній обидвома руками і сховав при цій нагоді ключі до кишені так, що цього не зауважив ані сторож, що доглядав над ним, ані директор, що вибіг був на його крик до вікна.

Боббі Дод удавав знаменито напад божевілля, бив руками і ногами довкола себе, завертав очима, вишкірював зуби і ревів, ревів, ревів. Здавалося, що він стратив панування над своїм голосом. Сторож держався в приличнім віддаленню від нього.

„Назад до келії!" закричав директор з вікна. „Не бачиш, що він збожеволів?"

На доказ цього Боббі Дод взяв в обидві руки гною і хотів напхати собі ним повен рот, так наче-б йому здавалося, що він сидить на купі найкращого кавяру. Сторож прискочив і перешкодив йому виконати до кінця свій не дуже смачний доказ. Надбіг другий сторож. Обидва вхопили Дода за руки і за обшивку і поволікли його в келію, де прикували його трьома ланьцугами до стіни.

Замикайте лишень! думав Дод. Я теж вмію замикати! Ще краще від вас! І він ревів далі, аж стіни дрижали, бив навколо себе, аж руки боліли в залізних маншетах, і ревів як віл.

Після того він попав в обморок, але слідкував дуже докладно за всім, що діялося коло нього. Прийшов лікар, сам каторжник, і ствердив у нього божевільну манію.

„Моя метода?" сказав директор, затираючи товсті руки.

Була темна ніч. Тюремний годинник бив власне третю годину, як Дод покинув своє надто гостинне пристановище. Інакше, як Петер Фос, він пустився в напрямку до Дуї і над ранком попав у руки козацькій сторожі. Його передали ґубернаторові в Дуї, який поки що посадив його в тюрму.

Тимчасом Петер Фос держався далі південного напрямку і вибирав весь час найбільш неприступні околиці, де був безпечний перед козаками.

Втеча Дода викрилася вранці. Директор повідомив про це ґубернатора в Дуї і граничні сторожі. Дод заперечив, що він Іван Базаров, і Полі потвердила те саме. Тому поки що він лишився в тюрмі в Дуї. Справа була надто замотана, щоб влада могла дати собі з нею відразу раду.

Міжтим Петер Фос блукав по скалах і шукав щонебудь зїсти. Трицять шість годин він не їв уже нічого. В біді й чортяка їсть мухи! подумав він і став вибирати по деревах птичі яйця. Нараз він побачив перед собою чоловіка з довгою, дикою, чорною бородою, жовто-брунатного кольору тіла, вдягненого в шкіри, позвязувані ликом. Він ішов з двома псами і ніс вбиту серну. Побачивши Фоса, він злякався. Пси теж, не менше від нього.

„Я голоден!" сказав Петер Фос по російськи.

Але чоловік не розумів його, він взагалі не розумів европейської мови. Петер Фос став показувати знаками, що він хоче їсти.

Тепер зрозумів його чоловік, що належав до вимираючого племени Айно, поклав серку на землю, виймив ніж, викроїв кусок мяса і подав Фосові.

(Дальше буде).

ПРИГОДА КУХАРЯ З МЕДВЕДЕМ.

Заки розкажу вам пригоду кухаря з медведем, перше розповім дещо про життє дроворубів в зимі.

Чоловікови, що відвідає зимову кемпу тут за світом, життє дроворубів видається одностайним. Відгомін рубання, крики, даленькіт кінської упряжі, відстрашують дикі звірята в лісі і вони звичайно утікають з околиці, котра так нагло задоднила і загомоніла.

Дроворуби працюють безустанку від сходу до заходу сонця. То рубають дерева, то возять колоди зрубані. А коли настане ніч, не багато лишилося їм енергії на польованнє медведів і пантер. Їх тягне до себе ліжко і накривала; а коли скінчили курити файку після вечері і послідні звуки співу затихли, дикі звірята можуть підійти досить близько до кемпи, понюхати фасолі з вепровиною і крутяться довкола кемпи аж до рання, без страху перед сплячими робітниками, в середині кемпи.

Часами однак монотонність в кемпі є перервана. Часом станеться щось, що пригадає дроворубам, що хотяй вони серед пущі, до пущі іще не належать. Тоді мають вони пересторогу, що ті боязливі, однак дикі сили, котрі все вважають їх за напасників, все гнівні і пильно стережуть їх. Дух напастованого ліса часто скоро і ненадійно мститься.

Ось ярмо волів тягне колоди дерева. Галузь дерева зачіпила за роги вола і бідний звір паде на місци зі зломаним карком.

Молоде дерево є пригнуте до землі снігом і ледом. Потрясення пересуваючихся саний або лучі сонця нагло звільнять дерево від тягару, який пригинав його до землі. Дерево нагло підноситься і ломить коневи.

Дроворуб зайшов за далеко в ліс одинцем. В пару днів пізнійше знаходять його, напівзїдженого медведями і лисами.

Инший дроворуб відложить на бік сокиру й опреться о пень дерева, щоби відпочати і здрімати. Аж тут пантера нагло спуститься на него з вершка дерева і розідре його.

Однак такі пімсти дикої природи рідко коли відбуваються і не роблять тревалого враження на байдужних дроворубів. Ніщо не опреться їх походови вперед.

Не треба забувати, що кухар є найважнійшою особою в кемпі дроворубів. Я маю на думці кухарів взагалі, а головно цего кухаря, про котрого пригоду хочу оповісти. Є це пригода кухаря з медведем.

Було це в соняшний день місяця марта в кемпі поза рікою Салмон. Вже від кількох днів пригрівало сонце і насип снігу під стріхою кемпи почав топитися. Солома в стайні і трачинне почало куритися від теплих промінів сонця. Вітер тут не доходив, бо заступали йому дорогу густі ліси довкола кемпи.

Виступаючою над дахом рурою, котра заступала комин, невеличка струя синього диму ліниво підносилася до гори. Кухар був самий на цілу кемпу, коні і дроворуби були при роботі милю дальше, а помічник кухаря пішов до недалекого ставу ловити рибу.

Начинне було помите, кемпа була в порядку, і за хвилину бубби час на обід. Смачна фасоля з вепровиною поволи кипіла, а приємний запах розходився по кемпі. Кухар рішив ся захопити троха сну в своїм ліжку, під стріхою. Він мав іще пів години часу і серед обставин думав трохи здріматися.

На дворі було тепло, тож отворив двері кемпи і вискочивши на своє ліжко, вигідно розложився під накривалами. Почав дрімати і снити. Снилися йому лани серед літа і забава на празнику, а вкінці почув ґру банди. З часом цимбали і бубон так голосно звучали, що він аж пробудився. Зірвався зі свого ліжка і пригадав собі, де він находиться. А коли висунув голову понад поручче ліжка, вид, який побачив, наповнив його смертельним страхом.

Тепла погода вивела медведів із їх теплих зимових криївок, а тепер вони, вельми гнівні, що збудилися заскоро, блукалися по лісі великим числом, поживи було мало, з ними було дуже зле, і вони не тільки були гнівні, але ще й до того сухі і голодні.

Оден з тих медведів заблукався аж до кемпи, а занюхавши фасолю з вепровиною, подумав, що мати-ме празник. Двері кемпи знайшов отворені, нікого не було на дорозі, в середині вельми привітно. З доброю вірою ввійшов до свого щастя. Знайти, звідки той чаруючий запах доходив, була легка справа його вправленому носови.

Коли кухар солодко спав, медвідь скинув накривку з кітла і це був початок сну кухаря.

Але котел був гарячий і коли хлепнув писком смачну фасолю, заревів з лютости і болю. Як раз тоді снилися кухареви труби і клярнети банди.

Опісля медвідь з гнівом змів лабою котел з печи і по кемпі рознісся даленькіт заліза по підлозі. От тоді снились кухареви цимбали і бубон і він пробудився.

Так отже пробуджений кухар побачив із свого ліжка розлюченого медведя, як танцював серед пари і диму, фасолі і горшків. Раз-враз безуспішно хапав медвідь горячу свинину, що лежала на підлозі.

По хвилині кухар отямився і підсунувся у другий конець ліжка, де була стрільба. Стрільба була неналадована. Удар курка стрільби звернув увагу медведя. Глянувши на ліжко над ним, медвідь побачив скорченого кухаря. Гнів його ще збільшився. Очевидно, медвідь думав, що кухар є причиною його неповодження.

Одним скоком він кинувся до ліжка. Поручче ліжка було яких сім стіп понад землею, і прийшлось медведеви з трудом драпатися на нього. Скоро тільки його голова висунулася понад поручче ліжка і його сильні пазурі вхопили берега дошки, кухар з крайньої розпуці, не мірявши, вдарив в него прикладом стрільби. Але медвідь знає, як боронитися. Підняв лабу до гори і заслонився від удару, а стрільба полетіла геть аж в другий кут. Одначе рівночасно стратив він рівновагу; слабонька дошка, якої держався, зломилась і він як довгий повалився на землю.

Ця невдача, очевидно він знов винуватив кухаря, лиш збільшила його заїлість і лють. Він знов ударив на кухаря. Одначе проволока, хоч не довга, дала час кухареви подумати про свій ратунок. Він побачив, що діра в даху, якою виходила рура, є досить велика щоб він нею змістився. Отож вхопився банти над головою, піднісся в гору і копнув ногою руру з її місця. Рура розлетілася на частини і впала на кухню і на медведя, мішаючи його пляни. Із банти не трудно було дістатися до діри в дасі і заки медвідь дістався до порожного ліжка і підніс свою лабу, щоби вхопити свою жертву на банті, кухар з поспіхом дістався дірою на дах.

Тепер кухар глибоко відітхнув і думав, що далі робити. Перша його думка була, спуститися з даху втікати. Одначе на щастє змінив свій плян. Медвідь не був дурний. Скоро тільки кухар дістався безпечно на дах, медвідь вибіг двірми, щоби зловити його, коли спуститься з даху.

Якби кухар був поступив після свого першого пляну, медвідь був би здогонив його, заки бувби віддалився сто кроків від кемпи. Бідний кухар бувби марно згинув на снігу.

Одначе кухар зіставзя на даху, а лютий медвідь, готовий кожної хвилини скочити до середини кемпи, пильно глядів на него і укладав пляни, якби то його зловити.

Вкінці медвідь рішився. З одного боку кемпи, під стіною, був зложений рядок дров до палива в кухні, сягаючий аж до стріхи. Помічник кухаря приготовив собі ці дрова, бо це належало до його роботи. На ці дрова вдерся медвідь і діставшися на дах, кинувся там, де був кухар.

Кухар горячо молився, щоби ці дрова перевернулися під тягаром медведя, але нічого такого не сталося і медвідь був вже біля кухаря.

Кухар чимскорше знов вліз в середину діров в даху, а медвідь успів іще драпнути його по хребті і мало не здер йому все тіло з руки. Окровавлений і тремтячий кухар тримався банти і не мав відваги спускатися на ліжко.

Медвідь був на подив проворний. Скоро тільки кухар найшовся на банті в середині, медвідь знов забіг в кемпу і в одну мить скочив на ліжко, але тимчасом кухар був вже на даху. За хвилину медвідь був на даху, а кухар в середині тримався банти. Так воно повторялося кілька разів, що аж навкучилося кухареви.

Це гонення навкучилося і медведеви і він рішив змінити свою тактику. Нагнавши кухаря на дах, медвідь постановив дістатися й собі на дах тою самою дорогою що й кухар. Отож сильною лабою вхопився банти і вже пхав голову в діру в даху, коли нараз банта попустила, і медвідь враз з бантою з лоскотом упав на долівку.

Коли кухар заглянув в середину і побачив, що його банта відорвалася, серце його опало, бо банти вже свій кінець. Бо чого тепер ухопитися, як нема банти?

Але медвідь не бачив, в якім прикрім положенню находиться тепер його противник-кухар. Його упадок на долівку остудив його запал. Сів на задні лаби біля печи і немилим зором глядів на кухаря, а кухар з розпукою глядів на него.

Тоді то заввважав медвідь, що смачна вепровина на долівці вже добре остигла і забуваючи на свої порахунки з кухарем, почав смачно заїдати. А тимчасом кухар лежав на даху і дірою від комина приглядався медведеви, то знов хухав на зранену руку.

Якраз в цю пору дався чути гамір в лісі і нова надія ступила в серце кухаря. Робітники приходили на обід. І медвідь почув гамір і з поспіхом ликнув останки фасолі. Якраз, коли коні і дроворуби вийшли на подвіре біля кемпи, медвідь проликнувши послідний кусок, кинувся в двері кемпи і побачив перед собою несподівано заскочених дроворубів.

Знайшовшися окруженим зі всіх боків людьми, медвідь в першу хвилину не знав, що робити. Опісля кинувся на найблизшу пару коний, ударив погонича з такою силою, що перекинув його на снігу і переломив йому рамя, а коні тимчасом наполохані кинулися вперед, потім подалися взад загрязши в снігу і замотавшися в упряжи.

Серед того робітники опямяталися. З сокирами в руках, перстенем окружили медведя, котрий піднісся на задні лаби, щоб стрінутися з ними.

Перших кілька ударів сокирою він відпарував, одначе не міг боронити себе зі всіх боків. Добре вимірений удар з заду загнав вістрє сокири глибоко між лопатки, протяв хребет і медвідь повалився на сніг, заливаючися кровою.

Дроворуби були гнівні; кухар ранений в руку, їх товариш зі зломаним раменем, обід цілковито знищений; отож з пімсти постановили зробити собі обід з медведя і упечи з него печеню. Але видко, що і по смерти не був медвідь ліпший ніж за життя, бо печеня з него була тверда як підошва.

НОВА ЛЬВІВСЬКА БАНДА.

Поліція попала на слід трох бандитів, які мають на своїй совісти кілька грабіжий: Вол. Олещука, Ігнатія Маєвського і Мечислава Кохана. Два перші відпекуються від усього, за те Маєвський з епічним спокоєм оповідає про спільні подвиги, тому, що недавно втік з вязниці і реально глядить на сумну перспективу свого довголітнього засуду. Тереном діяльности бандитів був стрийський парк і околиця. Мали вони штучні бороди та вуси, які купили у театрального фризіера. Ночували часто у будинку ІІ-го дому техніки на Кадецькій горі. Там ограбили робітників, найшовши при них... 4 золоті. На Стрийській улиці, під воротами „Східних Торгів" ограбили якусь подружу пару. Потім зробили напад на один ресторан на Сигнівці, де захопили 100 зол. і фляшку горілки. Арештовано їх на Вайках, у хаті Маєвського. Судити-ме їх не доразовий суд, а звичайний.